

การเคลื่อนไหวของภาคประชาชนเพื่อสร้างบทบาทในการ
อนุรักษ์พื้นที่ป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอมโนรมย์ จังหวัดขอนแก่น

Movement of the People To Create a Role. Phu Kum Cave, Phu Khatra
Amphoe Waeng Noi, Khon Kaen Province

ดร.อานวย สังข์ช่วย¹

Dr.Amnuay Sangchuay¹

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561

E-mail : amnuay_2489@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยที่นำไปสู่การเคลื่อนไหวของภาคประชาชนเพื่อสร้างบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอมโนรมย์ จังหวัดขอนแก่น (2) แนวทางการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนเพื่อสร้างบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอมโนรมย์ จังหวัดขอนแก่น (3) ผลกระทบจากการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนเพื่อสร้างบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอมโนรมย์ จังหวัดขอนแก่นเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสำรวจเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 3 กลุ่ม จำนวน 30 คน ประกอบด้วย 1) ประชาชนกลุ่มแกนนำและประชาชนกลุ่มสมาชิกเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และพื้นที่ป่าภูเก้า ภูกระแต จำนวน 10 คน 2) กลุ่มข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้าราชการผู้บริหารองค์กรในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 10 คน และ 3) กลุ่มนักวิชาการ สื่อมวลชน เจ้าหน้าที่องค์การพัฒนาเอกชน และประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่นำไปสู่การเคลื่อนไหวของภาคประชาชน มีสองปัจจัยประกอบด้วย ปัจจัยภายนอกชุมชน คือ การเมืองแบบรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และปัจจัยภายในชุมชน คือ การมีวัฒนธรรมชุมชนที่เข้มแข็ง มีการสร้างเครือข่ายในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ สมาชิกของเครือข่ายชุมชนที่มีจิตสำนึกทางสังคมเพื่อการอนุรักษ์ มีผู้นำเครือข่ายที่มีความสามารถในการกระตุ้นและผลักดันเครือข่าย 2) แนวทางการเคลื่อนไหวของกลุ่มประชาชน พบว่า มีแนวทางที่หลากหลายได้แก่ มีการขยายพื้นที่ทางสังคมเพื่อสร้างแนวร่วม มีการรวมกลุ่มฝึกกำลังขยายเครือข่าย การเดินขบวน การใช้

¹ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, จังหวัดขอนแก่น

¹ Full-time Lecturers, North Eastern University, KhonKaen Province

* ได้รับบทความ: 4 ธันวาคม 2561; แก้ไขบทความ: 29 มกราคม 2562; ตอรับการตีพิมพ์: 12 กุมภาพันธ์ 2562.

Received: December 4, 2018; Revised: January 29, 2019; Accepted: February 12, 2019

วิธีการต่อสู้และต่อรองเพื่อขอรับสิทธิประโยชน์ และ 3) ผลกระทบจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มประชาชน คือ ประชาชนกลุ่มเครือข่ายมีความเข้มแข็ง มีอำนาจการต่อรองกับรัฐ จนสามารถจัดระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าได้อย่างสมบูรณ์ สามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม เป็นระบบเครือข่ายที่ได้รับการยอมรับจากภาครัฐและหน่วยงานทางสังคมต่าง ๆ จนได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนงบประมาณบริหารโครงการ

คำสำคัญ : 1. การเคลื่อนไหว 2. ภาคประชาชน 3. การสร้างบทบาท 4. การอนุรักษ์ฟื้นฟูป่า

ABSTRACT

This Research The purpose is to study (1) Factors leading to the movement of people to play a role in the conservation of forest Phu Thum Cave, Phu Khatra, Amphoe Waeng Noi, Khon Kaen. (2) The movement of the people to play a role in the conservation of forest Phu Thum Cave, Phu Khatra, Amphoe Waeng Noi, Khon Kaen. (3) The impact of the people's movement to play a role in the conservation of Phu Thum Cave, Phu Khatra, Amphoe Waeng Noi, Khon Kaen Province. Qualitative Research by in-depth interviews and interviews. There were 30 groups of data: 1) People, groups and members of the community. Conservation and restoration of Phu Tham Cave, Phu Khatra District, 10 persons. 2) Government officials and officials involved in the management of the organization in the area. Officers involved in forestry. Officers of the Sub-district Administrative Organization, Village Headman and 10 Headman And 3) Mass media academics, NGO officials. And 10 people in general. data analysis Content analysis and descriptive lectures.

The Research found that 1) Factors leading to the movement of people. There are two factors. Is centrally polled centrally Development Strategies And the factors within the community are the strong community culture. Effective networking in the community. And members of civil society community networks. Network leaders have the ability to motivate and drive networks. 2) The Political Movement has found a variety of Approaches. The Social space is expanded. To create a unified There was a great deal of integration, the expansion of the marching network, the use of civil disobedience and the training of forest volunteers and volunteers. 3) The impact of the movement of the people is that the people of the network are strong. Have the power to negotiate with the state. The forest can be fully utilized. Can strengthen the members within the group. It is a network system that has been recognized by the government and other social organizations to help and support the project management budget.

Keywords : 1. Movement 2. Public sector 3. Role building 4. Forest restoration

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ซึ่งเป็นการอ้างสิทธิยึดครองป่าทั้งหมดเป็นของรัฐโดยสมบูรณ์ เป็นการแย่งสิทธิการใช้สอยและควบคุมดูแลทรัพยากรป่าทั้งหมดของชุมชนที่เคยมีมาแต่เดิมไปจากราษฎรในท้องถิ่น ยิ่งไปกว่านั้นรัฐยังได้อนุญาตให้เอกชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง ดำเนินการขอสัมปทานป่าไม้และตัดทวงผลประโยชน์จากทรัพยากรป่า โดยมิได้มีการดูแลให้ปลูกทดแทนตามหลักเกณฑ์อย่างถูกต้องแต่ประการใด ป่าจึงตกเป็นสมบัติใช้สอยของผู้มีอิทธิพลเพียงไม่กี่กลุ่ม คนจำนวนน้อยนี้สามารถตัดทวงผลประโยชน์มหาศาลในขณะที่ราษฎรในท้องถิ่น ซึ่งเคยเป็นผู้ใช้และดูแลรักษาป่ากลับถูกโยนบาปให้กลายเป็นผู้ทำลายป่าไป ในทางปฏิบัติการตราพระราชบัญญัติป่าไม้ก็มิได้มีการบังคับใช้โดยเคร่งครัดปล่อยให้เกิดอาการเรื้อรังมาเนิ่นนาน ในพื้นที่ป่าสงวนหลายแห่งมีการจัดตั้งหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ มีทะเบียนบ้าน มีการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ มีโรงเรียนและสถานที่ราชการต่างๆ ซึ่งก็เท่ากับการยอมรับการดำรงอยู่ของชาวบ้านและชุมชนของพวกเขาอย่างชอบธรรมทั้งๆ ที่ผิดกฎหมายของรัฐ ในเวลาต่อมารัฐเริ่มเอาจริงจังกับการใช้กฎหมายบังคับ มีความพยายามที่จะอพยพชาวบ้านออกจากพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ มีความพยายามที่จะให้ธุรกิจเอกชนหรือผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นได้เช่าที่ป่าสงวนในราคาถูกเพื่อสร้างสวนป่าปลูกไม้โตเร็ว จนทำให้เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงทางการเมืองเรื่องนโยบายการปลูกยูคาลิปตัสและการจัดทำสวนป่า การขับไล่ชาวบ้านออกจากพื้นที่ป่าสงวน นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรง ดังเช่น กรณีโครงการจัดที่ทำกินให้กับราษฎรผู้ยากไร้ในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรมหรือ คจก. (ยศ สันติสมบัติ, 2543 : 98)

บทบาททางการเมืองของภาคประชาชนในรูปแบบต่างๆ เกิดความอ่อนแอและด้อยในประสิทธิภาพที่เกิดจากอำนาจรัฐตามกฎหมาย ในกระแสหลักหรือระบบหลักที่ผ่านระบบตัวแทนและรัฐสภาที่มีระบบการเมืองแบบผู้แทนมุ่งเข้าสู่อำนาจตามกฎหมายในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเกิดมีแรงกดดัน 2 ทาง คือ ทางแรกเป็นกระแสหลัก คือ เอื้อผลประโยชน์แก่ตลาดหรือภาคเอกชนโดยผ่านข้ออ้างการสร้างความสะดวกสบาย เศรษฐกิจ อีกทางคือแรงกดดันให้เกิดความยุติธรรมทางสังคมมากขึ้น ในกรณีของประเทศไทย ที่บริหารจัดการประเทศโดยยึดกติกาเพียงกติกาเดียวของระบบหลักทางการเมืองมาโดยตลอด แม้จะมีการคัดค้านด้วยการปฏิวัติรัฐประหารเป็นระยะๆ มาตั้งแต่ พ.ศ.2475 ก็ตาม ก็ยังวนเวียนอยู่กับการจัดการทางการเมืองกระแสหลัก การเอื้อผลประโยชน์ทางการเมืองตลาดหรือภาคเอกชนของระบบการเมืองดังกล่าวยังมีมากเท่าใด ยิ่งต้องอ้างเพื่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากเท่าใด การเรียกร้องและสร้างกดดันเพื่อความยุติธรรมในสังคมก็มีมากขึ้น เป็นเงาตามตัว และจะยิ่งทวีความเข้มข้นมากขึ้นเรื่อยๆ หากสังคมเห็นว่าผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงนั้น เป็นภาคเอกชนมากกว่าระบบเศรษฐกิจโดยรวม

การเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมในสังคมไทย ในปัจจุบันถือเป็นกระแสงานวิชาการที่สำคัญ ในการลงไปศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชนในพื้นที่ ด้านสิ่งแวดล้อม ศึกษาและติดตาม รูปแบบการต่อสู้ ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง ทางสังคม การจัดรูปแบบการชุมนุม รวมถึงกลยุทธ์ของขบวนการเคลื่อนไหวและ ผลกระทบ สะท้อนและผลสำเร็จของขบวนการเคลื่อนไหว ทั้งในสาขาของวิทยาศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา เป็นต้น แนวทางในการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน นั้นได้ใช้กรอบการศึกษาที่สำคัญคือ ทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมรูป

แบบใหม่ (New Social Movement) ของ ประภาส ปิ่นตบแต่ง ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาเอก ชื่อ “การเมืองของขบวนการชาวบ้านด้านสิ่งแวดล้อมในสังคมไทยในปี 2540 ประภาส ได้ศึกษา ขบวนการเคลื่อนไหวของสมัชชาคนจน โดยนำเสนอปัญหาในเชิงโครงสร้างการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการเมืองที่ขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยเฉพาะการที่ภาครัฐเข้าจัดการด้านทรัพยากรโดยขาดการจัดการด้านทรัพยากรอย่างเป็นธรรม รุกล้ำต่อสิทธิชุมชนของการดำรงชีวิตของชาวบ้าน จนเกิดการต่อสู้ เรียกร้อง เพื่อปกป้องผลประโยชน์ทางสภาพการดำรงชีวิตและผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผ่านการเรียนรู้และการกำหนดยุทธศาสตร์การต่อสู้ของขบวนการจนเกิดเป็นวาระสาธารณะที่ตีกลายเป็นประเด็นของสังคมผ่านการถ่ายทอดโดยสื่อ จนในที่สุดรัฐถูกสังคมกดดันให้ต้องสนใจในการแก้ไขปัญหา นับได้ว่าเป็นต้นเหตุที่สำคัญของการศึกษาด้านการเคลื่อนไหว, ขบวนการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมของไทย โดยเฉพาะการให้ความสำคัญในระดับของอุดมการณ์ของผู้เคลื่อนไหวที่เป็นชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบ ถึงสภาพความเป็นจริงของสังคมไทยที่มีปฏิบัติการทางอุดมการณ์แบบราชาชาตินิยมที่แทรกซึมเข้าไปในอีกหลายๆ ขบวนการเคลื่อนไหว โดยเฉพาะในระดับของรัฐ และราชการที่รับเอาอุดมการณ์อนุรักษ์นิยมของสถาบันกษัตริย์เข้าไปเป็นหลักในการกำหนดนโยบายต่างๆ ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันของปัญหาเชิงโครงสร้างในลักษณะที่เกิดจากการทำงานของรัฐของภาคราชการที่เป็นอำนาจนิยมกับระบบทุนนิยมและการพัฒนาอุตสาหกรรมด้านเดียว โดยละเลยที่จะทำความเข้าใจบทบาทของสถาบันกษัตริย์ต่ออุดมการณ์ของการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยที่เป็นประการสำคัญอีกประการหนึ่ง

โดยสรุปปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาขององค์กรชุมชนอยู่ 2 ประการ คือ ภาครัฐและระบอบการเมือง ที่มีฐานความคิดอยู่ในกระแสหลักในการพัฒนาที่เกิดจากส่วนกลางมากกว่าการปล่อยให้ประชาชนได้พัฒนาและสามารถยืนอยู่บนขาของตนเองได้ ชุมชนจะต้องปรับตัวและสร้างเครือข่ายและพัฒนาองค์กรให้สามารถต่อสู้กับกระแสของโลกาภิวัตน์ สร้างความเข้มแข็งจากภายใน ขณะเดียวกันภาครัฐและระบอบการเมืองจะต้องมีความจริงจังในการพัฒนาสร้างการเมืองที่มีความเข้มแข็งก่อให้เกิดผลดีต่อประชาชนทุกคนอย่างทั่วถึง ประการต่อมา รัฐต้องส่งเสริมให้คนในชุมชนท้องถิ่น ได้มีโอกาสเรียนรู้ในอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนอย่างเป็นรูปธรรม บนพื้นฐานของทุนทางสังคม วัฒนธรรม และองค์ความรู้ใหม่ ที่เพียงพอที่จะดำรงตนในบริบทสถานการณ์โลก การเรียนรู้ของปัจเจกบุคคลในชุมชนถึงความรับผิดชอบอันพึงมีต่อชุมชนและสังคมร่วมกัน พัฒนาเพื่อป่าและชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น จึงเกิดการเคลื่อนไหวในชุมชน เพื่อให้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญๆ ในหลายเรื่อง เช่น นโยบายของรัฐที่จากการรวมอำนาจของรัฐจากส่วนกลางมากกว่าการปล่อยให้ประชาชนในส่วนภูมิภาคมีส่วนร่วม ที่ไม่เคยถูกตั้งคำถาม จึงถูกตั้งคำถามเพิ่มมากขึ้น เช่น การสร้างเขื่อน นโยบายพลังงาน การเคลื่อนไหวขององค์กรชาวบ้านทำให้สังคมเห็นว่าโครงการของรัฐมีประโยชน์หรือมีผลกระทบอย่างไรต่อประชาชนในพื้นที่ ในเชิงนโยบายจึงเป็นสิทธิโดยชอบธรรมของกลุ่มองค์กรประชาชน ในการที่จะตั้งคำถามกับโครงการต่างๆ ที่เกิดจากนโยบายของภาครัฐ เข้ามาดำเนินการในท้องถิ่นว่า มีสิทธิอันชอบธรรมที่จะกำหนดอนาคตของประชาชนโดยขาดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนมากน้อยขนาดไหน ป่าชุมชนหรือการจัดการป่าและทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ โดยราษฎรในท้องถิ่นไม่ได้รับรู้นั้นมีใช้เรื่องแปลกใหม่หากแต่มีประวัติความเป็นมายาวนานและปรากฏให้เห็นอย่างแพร่หลายในสังคม

ชุมชนในเขตพื้นที่ต่างๆทั่วประเทศ ดังนั้นประชาชนในชุมชนอำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น จึงได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มของประชาชน เพื่อการเคลื่อนไหวที่เริ่มจากก้าวเล็กๆ เมื่อหลายปีก่อน กลายมาเป็นความร่วมมือร่วมใจในการอนุรักษ์รักษาและฟื้นฟูป่าไม้ในพื้นที่ของตนเอง รวมตัวกันปกป้องผืนป่าเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นป่าผืนสุดท้าย โดยมีหลักการในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรของชุมชน การนำกระบวนการอนุรักษ์ป่าโดยให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม เน้นวิถีวัฒนธรรมและความเกื้อกูลของคนในชุมชน ค้นหาและพัฒนาการใช้ทรัพยากรร่วมของชุมชนจนนำไปสู่ความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยสองปัจจัยประกอบด้วย ปัจจัยภายนอกชุมชน คือ การเมืองแบบรวมศูนย์อำนาจไว้ส่วนกลาง ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และปัจจัยภายในชุมชน คือ การมีวัฒนธรรมชุมชนที่เข้มแข็ง มีการสร้างเครือข่ายในชุมชน และสมาชิกของเครือข่ายชุมชนที่มีจิตสำนึกทางประชาสังคม โดยจะศึกษาบทบาทภาครัฐต่อระบอบการเมืองที่มีฐานความคิดอยู่ในกระแสหลักในการพัฒนาที่เกิดจากฐานความคิดจากการรวมอำนาจของรัฐจากส่วนกลางมากกว่าการปล่อยให้ประชาชนในส่วนภูมิภาคเป็นส่วนใหญ่ และศึกษาหาข้อเสนอแนะหลักการแบ่งอำนาจและการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้มีการพัฒนาให้เกิดการมีส่วนร่วมทางแนวความคิดให้สามารถยืนอยู่บนขาของตนเองได้บทบาทของภาครัฐที่จะต้องส่งเสริมให้ประชาชนคนในชุมชนท้องถิ่น ได้มีโอกาสเรียนรู้ในอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนอย่างเป็นรูปธรรม บนพื้นฐานของทุนทางสังคม วัฒนธรรม และองค์ความรู้ใหม่ ที่เพียงพอที่จะดำรงตนในบริบทสถานการณ์โลกจากการเรียนรู้ของปัจเจกบุคคลในชุมชนถึงความรับผิดชอบทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอันพึงมีต่อประชาชนในชุมชนและสังคมร่วมกัน โดยศึกษาว่า ภาครัฐ มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีการอนุรักษ์และฟื้นฟูและพัฒนาป่าในชุมชน ให้สามารถเกื้อกูลกันอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขอย่างไรหรือไม่ โดยสรุปเพื่อศึกษาเรื่อง การเคลื่อนไหวของภาคประชาชน เพื่อสร้างบทบาทในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การเคลื่อนไหวของภาคประชาชน เพื่อสร้างบทบาทในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน เพื่อสร้างบทบาทในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น

2.3 เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน เพื่อสร้างบทบาทในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบปัจจัยที่นำไปสู่การเคลื่อนไหวของภาคประชาชน เพื่อสร้างบทบาทในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น

3.2 ได้แนวทางการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน เพื่อสร้างบทบาทในการอนุรักษ์ฟื้นฟู ป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอนากลาง จังหวัดขอนแก่น

3.3 ได้ทราบผลกระทบจากการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน เพื่อสร้างบทบาทในการอนุรักษ์ฟื้นฟู ป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอนากลาง จังหวัดขอนแก่น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน เพื่อสร้างบทบาทในการอนุรักษ์ฟื้นฟู ป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอนากลาง จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การเคลื่อนไหวของภาคประชาชน เพื่อสร้างบทบาทในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอนากลาง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดประชาสังคม แนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม แนวคิดนิเวศวิทยาการเมือง แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน แนวคิดชุมชนชนาธิปไตย แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย ดังนี้ 1) ปัจจัยที่นำไปสู่การเคลื่อนไหวของภาคประชาชน ซึ่งแบ่งออกเป็นปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน มีรูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น 2) ศึกษาแนวทางการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนกลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอนากลาง จังหวัดขอนแก่น โดยนำแนวทางการเคลื่อนไหวทางสังคมและแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน มาเป็นกรอบในการอธิบายดังนี้ (1) การขยายพื้นที่ทางสังคมเพื่อสร้างแนวร่วม (2) การเดินขบวน (3) การรวมกลุ่มฝึกกำลังขยายเครือข่าย (4) การดื้อแพ่งและ (5) การอบรมอาสาสมัครพิทักษ์ป่า และ 3) ศึกษาผลกระทบจากการก่อตัวและการกาเคลื่อนไหวของภาคประชาชน เพื่อสร้างบทบาทในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอนากลาง จังหวัดขอนแก่นเป็นผลกระทบภายนอก ทางการเมืองทางเศรษฐกิจ และทางสังคมภายใน ได้แก่ ทางขยายเครือข่ายการพัฒนาแกนนำ ทางสร้างแกนนำทางการเมืองประสานความร่วมมือและทางที่ได้รับงบประมาณเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเจาะลึก (IN-Depth Interview) ประชาชนกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล จำนวน 30 คน จำแนกออกเป็นเพศ ได้แก่ หญิง และชาย อายุ 18-30 ปี, 31-50 ปี, และ 51 ปีขึ้นไป ระดับการศึกษา ได้แก่ ระดับประถมศึกษา, มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา และอาชีพ ประกอบด้วย รับราชการ, รับจ้าง, ค้าขาย, ทำนา, และทำไร่ และประชาชนกลุ่มเครือข่ายผู้ให้ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสัมภาษณ์เจาะลึก คัดเลือกโดยวิธีเจาะจงตามสถานการณ์ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ประชาชนกลุ่มแกนนำการก่อตัวของประชาชนกลุ่มเครือข่าย จำนวน 10 คน 2) ประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต จำนวน 10 คน และ 3) ประชาชนกลุ่มนักวิชาการที่เป็นอาจารย์ผู้สอนในสถาบันการศึกษา สื่อมวลชน เจ้าหน้าที่ขององค์การพัฒนาเอกชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจำนวน 10 คน สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล เรื่อง การเคลื่อนไหวของภาคประชาชนเพื่อสร้างบทบาทในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอนากลาง จังหวัดขอนแก่น พบว่า มีจำนวนผู้ให้ข้อมูล

30 คน เป็นเพศชายทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 อายุ 31 – 50 ปี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.3 รองลงมาพบว่า อายุ 18 – 30 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20 และอายุ 51 ปี ขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 มีระดับมัธยมศึกษา จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมา มีระดับประถมศึกษา จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30 และระดับอุดมศึกษา มีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ อาชีพรับราชการ มีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาอาชีพทำนา จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 6 และอาชีพรับจ้าง มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 อาชีพค้าขาย จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 และอาชีพทำไร่ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 20

5.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่การเคลื่อนไหวของภาคประชาชน เพื่อสร้างบทบาทในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอน้อย จังหวัดขอนแก่น พบว่า มี 2 ปัจจัยประกอบด้วย ปัจจัยภายนอกชุมชน คือ การเมืองแบบรวมศูนย์อำนาจไว้ส่วนกลาง ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และปัจจัยภายในชุมชน คือ การมีวัฒนธรรมชุมชนที่เข้มแข็ง มีการสร้างเครือข่ายในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และสมาชิกของเครือข่ายชุมชนที่มีจิตสำนึกทางประชาสังคม มีผู้นำเครือข่ายที่มีความสามารถในการกระตุ้นและผลักดันเครือข่าย

5.3 แนวทางการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน พบว่า มีแนวทางที่หลากหลายได้แก่ มีการขยายพื้นที่ทางสังคมเพื่อสร้างแนวร่วม มีการรวมกลุ่มพนักงานกำลังขยายเครือข่าย การเดินขบวน การใช้วิธีการดื้อแพ่งและการอบรมอาสาสมัครพิทักษ์ป่า

5.4 ผลกระทบจากการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน พบว่า ประชาชนกลุ่มเครือข่ายมีความเข้มแข็ง มีอำนาจการต่อรองกับรัฐ จนสามารถจัดระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าได้ สามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม ระบบเครือข่ายได้รับการยอมรับจากภาครัฐและหน่วยงานทางสังคมต่าง ๆ จนได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนงบประมาณโครงการ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนเพื่อสร้างบทบาทในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอน้อย จังหวัดขอนแก่น พบว่า มีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นประชาชนกลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอน้อย จังหวัดขอนแก่น ขึ้นเพื่อตอบโต้ในลักษณะต่างๆ การเกิดกลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า ภายใต้ความไม่ไว้วางใจในระบบที่เป็นอยู่ของระบบการเมืองของรัฐ ระบบการตัดสินใจเชิงนโยบาย ตั้งคำถามกับโครงการ นโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาและมาตรการของรัฐ ภาคเอกชน ที่จะเข้ามาจัดการในพื้นที่ป่า ที่ขาดจากการตรวจสอบ อย่างรอบด้านจากประชาชน มีลักษณะที่ต้องการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ เชิงอำนาจระหว่างรัฐซึ่งมีใช้การช่วงชิงอำนาจรัฐ ขบวนการเคลื่อนไหวมีลักษณะเป็นการต่อสู้ทางวาทกรรมการสู้ในเชิงสัญลักษณ์เพื่อกำหนดตำแหน่งแห่งที่ทางสังคม หรือสร้างความชอบธรรมให้กับขบวนการเคลื่อนไหวโดยการเรียกร้องสิทธิการตัดสินใจตนเอง สิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ที่ได้รับตกทอดจากบรรพชน ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบนี้ เป็นขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชนคนธรรมดาทั่วไปที่ไม่ได้เคลื่อนไหวในฐานะตัวแทนของชนชั้นใดชั้นหนึ่งและไม่ได้เป็นไปเพื่อผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นไปเพื่อผล

ประโยชน์ร่วมกันที่เป็นปัญหร่วมกัน การเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชน มิใช่มีการนำเสนอมุมมอง คัดค้านนโยบาย โครงการภาครัฐเท่านั้น แต่เป็นการนำเสนอวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนต่อพื้นที่สาธารณะ ผ่านสื่อไปยังภาคส่วนต่างๆ ตลอดจนจะสะท้อนและตอบโต้กระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของรัฐ ขบวนการภาคประชาชนให้เป็นสื่อผ่านพื้นที่เพื่อบอกเล่าการจัดการทรัพยากรโดยภาคประชาชน สังคม ที่ ปราศจากภาครัฐและสามารถจัดการได้ผลดีในระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานการศึกษาวิจัยของ ชูชัย ศุภวงศ์ (2540 : 6) ได้อธิบายว่า การก่อตัวและพัฒนาการของภาคประชาสังคมประชาสังคม ได้มีมาช้านาน ในสังคมไทย ในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เฉพาะกลุ่มหรือมีจิตสำนึกร่วมกันในการ แก้ปัญหาสังคม จะเห็นได้จากกลุ่มคน ชมรมหรือองค์กร มีการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและ/หรือผลักดันให้ เกิดการแก้ไขปัญหาในระดับต่างๆ เช่น คนจีนโพ้นทะเลรวมกลุ่มกันเป็นสมาคมจีน โดยมีจิตสำนึกร่วมกันใน การช่วยเหลือเกื้อกูลคนในสังคมเดียวกัน การก่อตัวและพัฒนาการของประชาสังคม เกิดขึ้นเนื่องจาก ประชาชนต้องเผชิญกับปัญหาหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่มีความสำคัญและได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการดำรง ชีวิต คุณภาพสิ่งแวดล้อม ต่อชุมชน และ/หรือสังคม เกิดการรวมตัว รวมกลุ่มกันเพื่อผลักดันการแก้ไขปัญหา ของตน ขณะเดียวกันความซับซ้อนของปัญหาที่ไม่อาจดำเนินการโดยลำพังองค์การใดองค์การหนึ่งได้ หาก แต่ต้องรวมตัว รวมกลุ่ม รวมพลังกันของทุกส่วนในสังคม จึงจะแก้ปัญหาได้ เกิดเป็นภาคประชาสังคมขึ้น

6.2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน เพื่อสร้างบทบาทในการอนุรักษ์ พื้นที่ป่าภูเกล้า ภูกระแต อำเภอน้อย จังหวัดขอนแก่น พบว่า การเคลื่อนไหวของภาคประชาชน มีรูปแบบ การเคลื่อนไหวที่หลากหลาย ได้แก่ การขยายพื้นที่ทางสังคมเพื่อสร้างแนวร่วม การเดินขบวน การรวมกลุ่ม ผนึกกำลังขยายเครือข่ายองค์กรประชาชน การดื้อแพ่ง การอบรมอาสาสมัครพิทักษ์ป่าจะเห็นได้ว่ากลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และพื้นที่ป่าภูเกล้า ภูกระแต มีรูปแบบการเคลื่อนไหวที่ทำให้เห็นถึงตัวตนทางสังคมของ กลุ่มอนุรักษ์และพื้นที่ป่าภูเกล้า ภูกระแต ภายใต้สภาวะความเป็นชอบชอบส่งผลต่อการดำรงอยู่อย่างยากไร้ และถูกกลืนความสามารถ ในการจัดการทรัพยากรของชุมชนนั้นกลุ่มอนุรักษ์และพื้นที่ป่าภูเกล้า ภูกระแต ได้หันมาใช้ในการเคลื่อนไหวที่หลากหลายรูปแบบเพื่อปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับกลุ่มต่างๆทั้ง ภายในภายนอกเช่น รัฐ องค์กรการบริหารส่วนตำบล องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด และภายในชุมชน ที่สามารถ เข้าถึงทรัพยากรได้แตกต่างกันโดยเป็นการต่อสู้ดิ้นรนที่ไม่จำกัดเฉพาะแต่ทรัพยากรทางวัตถุเท่านั้นแต่ยัง รวมถึงการต่อสู้เพื่อความหมายทางวัฒนธรรมและการต่อสู้ในเชิงสัญลักษณ์ด้วยสอดคล้องกับผลการวิจัย ของ ประภาส ปิ่นตบแต่ง (2546 : 163-168) ซึ่งมีรูปแบบในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในลักษณะการ เผชิญหน้า เรียกร้อง และกดดันเพื่อให้รัฐเปลี่ยนแปลงนโยบาย ลักษณะสำคัญคือเป็นวิธีการที่ไม่ต้องการ ความเอาใจจริงเอาใจความทุ่มเทสูง แต่สามารถดึงดูดผู้เข้าร่วมจำนวนมากได้ สามารถสะท้อนถึงนัยแห่งความ คาดหวังของผู้เข้าร่วมแต่เกิดขึ้นจนมีลักษณะกลายเป็นวิธีการเชิงสถาบันที่ทำให้ขาดการทำลายต่อระบบ ปกติที่เป็นอยู่ ดังเช่น การเดินขบวน (Demonstration) และการนัดหยุดงาน (Strike) ซึ่งทั้งสองวิธีการนี้ได้ กลายเป็นการต่อรองเชิงสถาบันที่มีพิธีกรรมกฎเกณฑ์ที่ตายตัว และความคาดหวังที่ชัดเจนระหว่างผู้ที่ทำหาย และผู้ที่เผชิญหน้าด้วยวิธีการดังกล่าวนี้อาจผนวกด้วยวิธีการรูปแบบอื่นๆ เช่น การเดินขบวนเพื่อหาเสียง สนับสนุนจากชุมชนรอบข้าง สื่อมวลชน การปิดโรงงาน การยึดโรงงาน สถานที่ทำงาน เป็นต้น

6.3 ผลการวิเคราะห์ผลกระทบจากการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน เพื่อสร้างบทบาทในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอน้อย จังหวัดขอนแก่น พบว่า 1) ด้านการเมืองการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนกลุ่มเครือข่ายเกิดการประสานความร่วมมืออย่างต่อเนื่องทำให้สมาคมเพื่อนภู สามารถผลักดันแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเข้าสู่หน่วยงานต่างๆ และเกิดแผนงานกิจกรรมที่ทำร่วมกันอันเป็นการปรับระดับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและเอกชน สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและอนุรักษ์ป่าร่วมกัน 2) ด้านเศรษฐกิจ การเคลื่อนไหวของประชาชนกลุ่มเครือข่ายการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต ได้เกิดความอุดมสมบูรณ์ การเพิ่มขึ้นของทรัพยากรป่าพืชพันธุ์ของป่ากินได้มีมากขึ้น ตัวชี้วัดนี้ได้จากสมาชิกในชุมชนผู้หาของป่าได้ให้ข้อมูลว่าทรัพยากรป่าเพิ่มขึ้น ชุมชน มีรายได้จากการหาของป่าขายและหาอยู่หากิน ลดรายจ่ายตามช่วงฤดูกาลที่ของป่ามี ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแตสามารถสร้างรายได้และลดรายจ่ายให้กับสมาชิกในชุมชน และที่สำคัญการรักษาป่าเป็นการรักษาพื้นที่เพื่อการเลี้ยงสัตว์ เพราะการเลี้ยงสัตว์ถือได้ว่าเป็นการสะสมกองทุนเพื่อชีวิต และขายเพื่อนำไปใช้จ่ายเมื่อเวลาเกิดความจำเป็น และ 3) ด้านสังคม การเคลื่อนไหวของประชาชนกลุ่มเครือข่ายเกิดแกนนำชาวบ้านในการเฝ้าระวังรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสามารถวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง คนในชุมชนได้พบปะสังสรรค์ในงานกิจกรรมด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเกิดความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและระหว่างชุมชน โดยใช้กิจกรรมเป็นสื่อกลาง เช่น การปลูกป่า บวชป่า บุญสู่ขวัญบึงละหานนา ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ได้ผสมผสานวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนาเข้าไปด้วย ทำให้เกิดสังคมแห่งการหวงแหนและมีวิญญาณของนักรักษาเพิ่มมากขึ้น เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของเหมือนว่าทรัพยากรที่มีอยู่เขาเป็นส่วนหนึ่งของผู้ดูแลและใช้ประโยชน์และพื้นที่ทางวัฒนธรรมมีมากขึ้น นำไปสู่การพัฒนาของภาคประชาสังคมสอดคล้องกับผลงานบทความการวิจัยของ ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2546 : 94) เรื่อง เอ็นจิโอ : ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมตามระบอบประชาธิปไตย ที่ว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนอกจากจะเปิดโอกาสให้คนหลากหลาย กลุ่มแตกต่างทั้งทางความคิด ความเชื่อและปฏิบัติการได้มีโอกาสเคลื่อนไหวแล้วความสำคัญยังอยู่ที่การเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ต้องสังกัดพรรคการเมืองเป็นเรื่องดีสำหรับประชาธิปไตย เพราะการสังกัดพรรคการเมืองอาจหมายถึงการต้องอัดแน่นอยู่ภายใต้กฎและผลประโยชน์ของพรรคอย่างเคร่งครัด ขาดเสรีภาพทางความคิด ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่หลากหลายจึงเป็นทางสำหรับสังคมสมัยใหม่ที่แตกต่างและหลากหลาย และสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2542 : 64) เรื่อง ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่ โดยได้สรุป ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่ว่าประการที่หนึ่ง ขบวนการเคลื่อนไหวเหล่านี้ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของชนชั้นเพียงอย่างเดียว ประการที่สอง ประเด็นการเรียกร้องไม่ใช่เรื่องเดิมๆ ที่เป็นผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของคนจำนวนมากจากหลายกลุ่มหลายชนชั้นประการที่สาม ผู้เรียกร้องมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวด้วยตนเอง ไม่ใช่การเรียกร้องผ่านกลไกของรัฐ หรือกลไกทางการเมือง เนื่องจากการไม่เชื่อมั่นไม่ศรัทธาความเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองและความจริงใจของรัฐประการที่สี่ เป้าหมายของการเรียกร้องต้องการสร้าง “กติกากฎเกณฑ์ชุดใหม่ในการดำรงชีวิต” ไม่ใช่การช่วงชิงอำนาจของรัฐ ดังเช่น ขบวนการเคลื่อนไหวที่เป็นมาในอดีต

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ควรจัดให้มีการประชุมสัมมนา เผยแพร่ให้ภาคประชาชนกลุ่มเครือข่าย และประชาชนโดยทั่วไป ได้รับทราบถึงปัจจัยในการสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชน อันจะนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างแท้จริง

7.1.2 ควรมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ปัจจัยสำคัญที่นำมาสู่การเคลื่อนไหว การก่อตัวของขบวนการภาคประชาชน ด้วยกระแสของทุนนิยมเสรี การค้าเสรีในยุคโลกาภิวัตน์ตามโครงการของภาครัฐ ที่เน้นการสร้างความเข้มแข็งเมือง และเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ ขาดความคำนึงถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน/ท้องถิ่น ที่ได้เข้ามาดูซับเอาทรัพยากรของท้องถิ่น ทำให้ภาคประชาชนในท้องถิ่นที่อ่อนแอ ถูกจำกัด สิทธิ เสรีภาพ ทำให้ส่งผลกระทบทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.2.1 ควรมีการศึกษาถึงการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนในจังหวัดหรืออำเภออื่น ๆ ใกล้เคียงกันว่า ผลการศึกษารวบรวมในลักษณะเดียวกันนี้ มีผลการวิจัยไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ เพื่อนำผลการวิจัยมาปรับปรุง แก้ไขให้เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าในชุมชนภูถ้า ภูกระแต และในป่าชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

7.2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบถึงประเด็นการก่อตัวและรูปแบบการเคลื่อนไหวของประชาชนกลุ่มเครือข่ายการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชนแต่ละชุมชน เพื่อหาแนวทางที่นำไปสู่การพัฒนาการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

8. เอกสารอ้างอิง

- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2546). เอ็นจีโอ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมตามระบอบประชาธิปไตย. **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. 49(35). 24-30 มกราคม 2546.
- ชูชัย ศุภวงศ์. (2540). **แนวคิด พัฒนาการ และข้อพิจารณาเกี่ยวกับประชาสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันท้องถิ่นพัฒนา.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2542). **ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่**. กรุงเทพมหานคร : วิชาสา.
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2546). **แนวทางการเคลื่อนไหวต่อสู้และยุทธวิธีของขบวนการทางสังคม**. **วารสารฟ้าเดียวกัน**. 1(4). 163-168.
- ยศ สันตสมบัติ. (2543). **ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

9. คำขอบคุณ

การศึกษารวบรวมในครั้งนี้ ผู้ศึกษารวบรวมได้ดำเนินการสำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ด้วยดีทุกประการด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์วิไลวัจน์ ฤกษ์เกษมณี อาจารย์ประจำหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ได้ให้คำปรึกษา ชี้แนะ แนะนำ

ช่วยเหลือ และขอขอบคุณผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแวงน้อย ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลท่านางแนว ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่ ประชาชนกลุ่มสมาชิกเครือข่ายอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูถ้ำ ภูกระแต ประชาชนกลุ่มผู้รับประโยชน์ได้เสีย ข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและสุดท้ายต้องขอขอบคุณ นายพิชาญ ทิพวงษ์ ผู้นำแกนนำกลุ่มเครือข่ายอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูถ้ำ ภูกระแต ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ให้การสนับสนุน ให้ข้อมูลการเก็บข้อมูลภาคสนามที่เกี่ยวข้อง จนได้ข้อมูลไปดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวลผลการวิจัยที่สมบูรณ์เป็นที่พึงพอใจ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารจัดการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า และทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในรูปแบบของการจัดตั้งแกนนำประชาชนกลุ่มเครือข่ายอนุรักษ์และฟื้นฟู ที่มีลักษณะการบริหารจัดการเช่นเดียวกันนี้ต่อไป